

Školské kolo OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

školský rok 2021/2022, 14. ročník

KATEGÓRIA A

1. časť – písomná

TEST

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka 1

Jonas Jonasson – Storočný starček, ktorý vyliezol z okna a zmizol

Miestne noviny boli rýchle a na stránke z domova priniesli správu o starom mužovi, ktorý sa vyparil na svoje 100. narodeniny. Keďže reportérka bola [REDAKOVANÉ], pokiaľ išlo o ozajstné novinky z ich kraja, nezabudla uviesť názor, že sa nedá vylúčiť únos. Storočný starček mal podľa svedka jasno v hlave a sotva niekde zablúdil.

&

O 21,20 prevzalo krajské operačné stredisko v Eskilstune nasledujúci hovor:

– No, volám sa Bertil Karlgren a volám... v mene mojej ženy, dá sa povedať. Alebo áno... No moja žena, Gerda Karlgrenová, bola niekoľko dní vo Flene na návšteve u našej dcéry a jej muža. Čakajú malé a tak... vždy je niečo na práci, ako sa vraví. Ale dnes bolo načas ísť domov a išla, teda Gerda, Gerda išla skorým popoludňajším autobusom domov, bolo to teda dnes, a autobus chodí cez Malmköping, my bývame tu v Strängnäs... No, možno to nič neznamena, žena si to nemyslí, ale počuli sme v rozhlase o tom zmiznutom storočnom starcovi. Možno ste ho už našli? Nie? No žena hovorí, že v Malmköpingu nastúpil strašne starý muž a mal so sebou veľký kufr, akoby cestoval ďaleko. Žena sedela vzadu a ten starček tam sedel vpredu, takže nevidela veľa a ani nepočula, o čom sa starček so šoférom rozprával. Čo vravíš, Gerda? No, Gerda hovorí, že nie je z tých, čo načúvajú... Ale **na každý pád** to bolo zvláštne... Áno, zvláštne... alebo... no ten starček vystúpil na polceste do Strängnäs, išiel iba niekoľko desiatok kilometrov so svojím veľkým kufrom. A vyzeral veľmi starý, to teda určite. Nie, Gerda nevie, ako sa volá zastávka, bolo to uprostred lesa... niekde na polceste. Medzi teda Malmköpingom a Strängmäsom.

Telefonát nahrali, prepísali a odfaxovali vyslanému kriminálnemu komisárovi do hotela v Malmköpingu.

<https://www.martinus.sk/?ulitem=146566>

1. Ktorý z nasledujúcich výrazov je najmenej vhodný ako náhrada za zvýraznené zastarané slovné spojenie z ukážky 1?
 - A. dozaista
 - B. určite
 - C. v každom prípade
 - D. každopádne

2. Ktoré slovo patrí na základe kontextu na zakryté miesto v ukážke 1?
- A. trpezlivá
 - B. pedantná
 - C. dychtivá
 - D. pripravená
3. Z čoho usúdila novinárka v ukážke 1, že starca možno uniesli?
- A. bol zmätený
 - B. mal „čistú“ hlavu
 - C. potvrdili to svedkovia
 - D. nastúpil do autobusu
4. Do ktorého slovného druhu patrí prvé slovo telefonátu v ukážke 1?
- A. citoslovce
 - B. spojka
 - C. predložka
 - D. častica
5. Vyberte správnu možnosť s uvedením termínu označujúceho tri bodky v prepise telefonátu v ukážke 1 a uvedením ich funkcie v kontexte danej ukážky.
- A. neukončená výpoveď; naznačuje sa ňou viacvýznamovosť výpovede
 - B. prerušená výpoveď; naznačuje sa ňou nesústredenosť na prejav
 - C. vsuvka; naznačuje sa ňou doplnenie výpovede o ďalšie informácie
 - D. elipsa; naznačuje sa ňou vynechanie určitých informácií v prejave
6. Doplňte správny výraz do nasledujúceho tvrdenia.
Telefonát v ukážke 1 predstavuje typ _____ komunikácie.
- A. asertívnej
 - B. efektívnej
 - C. devalvujúcej
 - D. neefektívnej
7. Ktorý faktor spôsobil, že Gerda z ukážky 1 nevedela zreprodukovať obsah rozhovoru medzi starčekom a šoférom?
- A. starčekovo tajnostkárstvo
 - B. Gerdina slušnosť
 - C. Gerdina nedoslýchavosť
 - D. vzdialenosť v autobuse

8. Do ktorého slohového postupu patrí správa ako žáner?
- A. do opisného
 - B. do informačného
 - C. do rozprávacieho
 - D. do výkladového
9. V ktorej možnosti sa nachádza druhotná predložka z prepisu telefonátu v ukážke 1?
- A. niekoľko dní vo Flene
 - B. na polceste
 - C. uprostred lesa
 - D. chodí cez Malmköping
10. Čo označuje symbol & použitý v ukážke 1?
- A. začiatok odseku
 - B. vynechanie textu
 - C. koniec odseku
 - D. začiatok kapitoly
11. Ktorý druh rozprávača využil autor v diele *Storočný starček, ktorý vyliezol z okna a zmizol*?
- A. priamy
 - B. oko kamery
 - C. subjektívny
 - D. vševediaci
12. Do ktorého druhu literatúry by ste na základe ukážky 1 zaradili dielo *Storočný starček, ktorý vyliezol z okna a zmizol*?
- A. detektívna literatúra
 - B. dobrodružná literatúra
 - C. fantasy literatúra
 - D. populárnonáučná literatúra

Ukážka 2

Sezóna kliešťov je v plnom prúde. Viete, ako sa chrániť a ako správne vytiahnuť kliešťa?

Kliešťom sa v našich zemepisných šírkach darí, v posledných rokoch sa začali presúvať do nových lokalít – horských oblastí. Prebúdžajú sa v marci, naplno začínú útočiť v apríli a obeť si hľadajú až do októbra. Najviac kliešťov je v máji a v júni. Pre človeka sú nebezpečné tým, že infikované prenášajú nepríjemné ochorenia, najmä lymskú boreliózu a kliešťovú encefalitídu. Celkovo je vo svete známych šesťstopäťdesiat druhov kliešťov, u nás dominuje kliešť obyčajný (*Ixodes ricinus*).

Nebezpečné stebľá trávy

Odborníci už dávno vyvrátili mýtus, že kliešť na vás môže spadnúť zo stromu. Lezie vždy od zeme smerom hore a striehne na koncoch listov, na stebľách tráv alebo na vetvičkách prízemných kríkov. Najviac sa im páči v dubovo-hrabových lesoch do nadmorskej výšky šesťsto až osemsto metrov, no v posledných rokoch sa začali objavovať aj vyššie, v horských oblastiach, aj do výšky 1000, ojedinele dokonca 1400 metrov nad morom. Keď sa samička nacia krv, odpadne do trávy a vyloží vajíčka. Životný cyklus kliešťov má štyri štádiá – vajíčko, larva, nymfa a dospelosť. Krv pije samička, larvy a nymfy, samček nie, ten má za úlohu oplodniť cicajúcu samičku.

Možno ste nevedeli, že:

- Larvy kliešťa pripomínajú škvrnu sadze, nymfy sú veľké ako špendlíková hlavička alebo zrníčko maku.
- Po naticaní krvou narastie samička do veľkosti hrachu.
- Dospelý kliešť môže mať rôznu farbu – červenkastú, tmavohnedú i čiernu.
- Kliešte majú radšej mužov, fajčiarov a tých, ktorí si s mierou doprajú alkohol.
- Nevonia im cesnaková aróma, sú slepé, obeť si vyhľadávajú podľa dychu alebo podľa niektorých látok v pote.
- Ľudí so studenými nohami a rukami nenapadajú.
- Po šatách vám môžu loziť aj niekoľko hodín, ak im „nesadnete“, odpadnú a hľadajú si inú obeť.
- Vyhovuje im najmä vlhké teplé počasie do dvadsať stupňov, počas horúcich suchých dní sa zahrabú do pôdy alebo zalezú pod listy.

<https://zdravie.pravda.sk/zdravie-a-prevencia/clanok/596022-sezona-kliestov-je-v-plnom-prude-viete-ako-sa-chranit-a-ako-spravne-vytiahnut-kliesta/>

13. Kde by ste nemali očakávať prítomnosť kliešťov?

- A. Na nížinách južného Slovenska.
- B. Na úbočiach Malých Karpát.
- C. V smrekových lesoch stredného Slovenska.
- D. V oblasti okolo hlavného mesta Slovenska.

14. V ktorej fáze životného cyklu kliešť nedochádza k cicaniu krvi hostiteľa?

- A. vajíčko
- B. larva
- C. nymfa
- D. dospelosť

15. V ktorej možnosti sa nachádza vokalizovaná predložka?

- A. presúvať sa do nových lokalít
- B. od zeme smerom hore
- C. na vás môže spadnúť
- D. celkovo je vo svete známych

16. V ktorej možnosti je správne uvedený druh vedľajšej vety v prvom súvetí druhého odseku ukážky 2?

- A. predmetová
- B. prívlastková
- C. príslovková
- D. prísudková

17. Ktoré slovné spojenie z ukážky 2 predstavuje lexikalizovanú metaforu/má metaforický význam?

- A. pripomínajú škvrnu sadze
- B. kliešťom sa darí
- C. ak im nesaďte
- D. nevoní im cesnaková aróma

18. V ktorej možnosti sú uvedené všetky interpunkčné znamienka použité v časti ukážky 2 *Možno ste nevedeli, že?*

- A. dĺžeň, mäkčeň, vokáň, dve bodky
- B. dĺžeň, mäkčeň, vokáň, bodka, čiarka, spojovník, úvodzovky
- C. dve bodky, bodka, čiarka, pomlčka, úvodzovky
- D. dvojbodka, bodka, čiarka, pomlčka, úvodzovky

19. Skloňovacím vzorom slova *kliešte*, ktoré je použité v ukážke 2, je

- A. ulica.
- B. stroj.
- C. chlap.
- D. srdce.

20. Ktoré slovo z prvého odseku ukážky 2 vzniklo rovnakým slovotvorným postupom ako slovo *zemepisných*?
- A. známych
 - B. šesťstopäťdesiat
 - C. nepríjemné
 - D. prenášajú
21. Koľko zdobnení sa nachádza v časti ukážky 2 *Možno ste nevedeli, že?*
- A. 1
 - B. 2
 - C. 3
 - D. 4
22. Vyberte antonymum k príslovke miesta použitej v druhom súvetí druhého odseku ukážky 2.
- A. dolu
 - B. doluznačky
 - C. nahor
 - D. horeznačky
23. V ktorej možnosti sa nachádza činné prídavné z ukážky 2?
- A. po nacicaní
 - B. infikovaných
 - C. cicajúcu
 - D. sa začali objavovať
24. Ktorý slohový postup prevláda v ukážke 2?
- A. opisný
 - B. rozprávací
 - C. výkladový
 - D. informačný
25. Do ktorého jazykového štýlu by ste zaradili text v ukážke 2?
- A. do náučného
 - B. do publicistického
 - C. do administratívneho
 - D. do hovorového

Autori: PhDr. Katarína Hincová, PhD., Mgr. Alžbeta Palacková

Recenzovala: PhDr. Henrieta Buzgová, PhD.

Korektúra: Mgr. Alžbeta Palacková

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2021